

Weronika Górnicka
Uniwersytet Zielonogórski

Kreowanie pozornej bipolarności jako elementarny komponent działalności Podemos

SŁOWA KLUCZOWE: pozorna bipolarność, antagonizm, agonizm, Podemos, Ruch 15-M

KEYWORDS: apparent bipolarity, antagonism, agonism, Podemos, the Movement 15-M

Hiszpańska scena polityczna na szczepku centralnym od momentu transformacji ustrojowej opierała się na klarownym podziale. O władzę rywalizowały zwyczajowo dwie partie: lewicowa Partido Socialista Obrero Español (PSOE) oraz ugrupowanie prawicowe. Początkowo była to Unia Demokratycznego Centrum, natomiast od przemian, jakie nastąpiły w latach 90., głównym oponentem dla PSOE stała się Partido Popular (PP). Pozostałe partie, funkcjonujące w Hiszpanii, miały większe znaczenie wyłącznie w swoich macierzystych regionach (jak np. CiU w Katalonii czy PNV w Kraju Basków) lub funkcjonowały jako uzupełnienie, lecz nigdy jako realna alternatywa dla ugrupowań dominujących. Dlatego też pojawienie się w 2014 r. partii *Podemos* i jej stosunkowo szybki sukces wyborczy, jakim było 5 mandatów do Parlamentu Europejskiego, a następnie rosnąca popularność w sondażach, były dla wielu obserwatorów początkiem erozji dotychczasowej konstrukcji sceny politycznej.

Problem badawczy: „Na czym polega pozorna bipolarność i w jaki sposób koreluje ona z działalnością Podemos?” odnosi się bezpośrednio do funkcjonowania przedstawionego powyżej schematu, a dokładniej do próby jego przełamania na rzecz nowego układu sił. Nakreślenie relacji pomiędzy kreacją tejże bipolarności a specyfiką partii umożliwi określenie roli postulowanego podziału w budowaniu tożsamości Podemos i jej oddziaływania na działalność członków. Wskazanie podstawowych elementów przyczyni się zatem do pełniejszej analizy specyfiki ugrupowania.

Sformułowana w ramach artykułu hipoteza zakłada, że założenie o kreowaniu przez Podemos bipolarności jest elementarnym komponentem tożsamości partii i stanowi fundamentalny punkt odniesienia dla podejmowanych przez jego członków działań. Jednocześnie zaś, na skutek zachodzących kontaminacji, bipolarność przybiera charakter pozorny. Jest to wynikiem adaptacji do panujących w Hiszpanii reguł

i zasad rywalizacji politycznej, która to znosi istotę postulowanej dwubiegunowości.

Wydaje się, że fundamentalnym dla prowadzonego badania pytaniem jest: „Czy pozorna bipolarność jest efektem czy przyczyną specyfiki Podemos?”. Chronologia i oddziaływanie ma w przypadku prowadzonej analizy kluczowe znaczenie, pozwala bowiem określić relację pomiędzy przyczynami powstania ugrupowania a realizacją przyjętej, taktycznej linii założeń. W tym przypadku chodzi konkretnie o oznaczenie, czy podział, jaki w późniejszym okresie stał się jednym ze sztandarowych haseł Podemos, zaistniał jeszcze przed sformowaniem partii, by w późniejszym czasie zostać dopracowanym i zaadaptowanym na potrzeby ugrupowania, czy też jest on od początku projektem realizowanym na jej potrzeby.

Kwestie te odnoszą się do kolejnego zagadnienia rozważania, jaki jest przekaz polityczny partii. Wskazanie konkretnych elementów stanowiących o jego charakterze umożliwi sprecyzowanie ich znaczenia dla konstruowanej bipolarności. Na przekaz składają się bowiem nie tylko głoszone postulaty, ale również sposób ich transmitowania. Ważną składową analizowaną w tym zakresie będzie retoryka, jaką posługują się członkowie Podemos, albowiem forma ta ma niezwykle istotny wpływ na charakter nadawanych informacji. Równie ważne w tym zakresie będzie zwrócenie uwagi na relacje z pozostałymi, kluczowymi hiszpańskimi ugrupowaniami i analiza, w jaki sposób odniesienia i dyskusje z ich członkami lokują się w strukturze przekazu partii Pablo Iglesiasa.

Obszar przekazu wydaje się nierozzerwalnie związany nie tylko z nadawaniem konkretnych komunikatów oraz stylem, w jakim proces ten się odbywa. Kluczowe w tym przypadku są również inne kwestie, do których można zaliczyć m.in. sposób zorganizowania partii. Struktura ugrupowania oraz relacje, jakie w niej panują, stanowią równie istotny komunikat dla odbiorcy, co odpowiednio przygotowana i wy-stosowana wiadomość. W analizowanym przypadku konstrukcja Podemos stanowi niezwykle istotny element omawianego procesu, bowiem to na ten właśnie czynnik powołują się członkowie partii w trakcie procesu kreowania dwubiegunowości.

Wprowadzenie do badania pojęcia bipolarności związane jest ze specyfiką postulowanego podziału. Jego celem nie jest bowiem stworzenie swoistej linii demarkacyjnej pomiędzy dwoma rywalizującymi opcjami politycznymi, lecz trwałe rozdzielenie i określenie charakteru uczestników rywalizacji politycznej. Według *Słownika wyrazów obcych PWN* „bipolarność” oznacza „strukturę dwubiegunową (czegoś), występowanie dwu biegunów”¹. Kluczowe w analizowanym przypadku jest skoncentrowanie uwagi na znaczeniu terminu „biegun”, w szczególności zaś występującego w powyższej definicji sformułowania „dwa bieguny”. *Słownik języka polskiego tłum-*

¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 2002, s. 130.

czy je jako: „rzeczy, pojęcia przeciwstawne sobie, krańcowe przeciwieństwa”². Pojęcia te służą m.in. do charakteryzowania układu sił w systemie międzynarodowym, określając liczbę jego głównych uczestników. Określenie „dwubiegunowy” lub też „bipolarny” odnosiło się np. do okresu zimnej wojny, gdy rywalizacja toczyła się pomiędzy dwoma przeciwstawnymi sobie blokami państw, których centralnymi ośrodkami były dwa mocarstwa. Dwubiegunowość opierać się może na różnorodnych czynnikach – ideologicznych, ekonomicznych czy też religijnych. Jednocześnie zaś pojęcie to automatycznie wyklucza występowanie pluralizmu, sprowadzając daną rzeczywistość do dwóch grup. Zbiorowości te, pomimo dzielących je różnic, nie muszą jednakże przejawiać cech antagonistycznych. Relacje pomiędzy nimi zależą od elementów stanowiących o ich różnicy oraz wzajemnym nastawieniu grup. Różnica powodować może zarówno wystąpienie rywalizacji, jak i współpracy. Bipolarność sama w sobie nie ma zatem charakteru konfliktogennego, a jedynie grupujący.

W ramach artykułu przyjmuje się, że bipolarność, jaka według oficjalnego przekazu Podemos kreowana jest w Hiszpanii, cechuje się silnym nastawieniem antagonicznym pomiędzy dwiema grupami – „kastą” oraz „normalnymi obywatelami”. Już na wstępie należy jednakże zaznaczyć, że podział ten nie ma charakteru naturalnego, albowiem w tym konkretnym przypadku nie jest wynikiem procesu grupowania się w ramach określonej tożsamości, która pozwoliłaby na identyfikację z jedną z wymienionych grup. Jest on rezultatem projektu i założeń, jakie przyjęte zostały przez twórców Podemos na początku kształtowania partii. Dwubiegunowość ta silnie czerpie z tożsamości, jaka uformowała się w czasie funkcjonowania Ruchu 15-M. To właśnie ona dała podstawę wprowadzonego rozdziału, jako że opierała się na silnym odczuciu braku reprezentatywności oraz rozczarowania jakością działalności polityków. Zaadaptowana umożliwiła zdefiniowanie polityków oraz członków partii jako „kasty” realizującej wyłącznie partykularne interesy i przeciwstawienie jej „normalnym obywatelom”, którzy pozbawieni są możliwości realnego wpływu na politykę.

Zakłada się, że silny antagonizm, jaki od początku cechował postulowaną bipolarność, wynikał z nadania członkom kasty charakteru wroga, stanowiącego zagrożenie dla egzystencji hiszpańskich obywateli. Nie chodzi tu jednakże o zagrożenie fizyczne, lecz zagrożenie dla jakości życia. Jak zostanie to wykazane w dalszej części pracy, niebezpieczeństwo to, zasygnalizowane już we wspomnianej wcześniej tożsamości Ruchu 15-M, zostało w odpowiedni sposób wyeksponowane. Uzasadnione w tym momencie wydaje się odwołanie do stworzonej przez Carla Schmitta koncepcji polityczności i cechującego ją rozróżnienia na przyjaciela i wroga. Jak zauważa ten niemiecki teoretyk polityki, wróg nie jest „konkurentem ani przeciwnikiem w sensie

² <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/biegun;5413279.html> [27.07.2015].

ogólnym. Wróg nie jest też prywatnym przeciwnikiem, którego nienawidzimy, czy do którego czujemy osobistą antypatię [...] Wróg ma wyłącznie charakter *publiczny*³. W forsowanej przez Podemos koncepcji „kasta” przybiera właśnie charakter wroga publicznego. Należy jednakże w tym momencie zauważyć, że jego usunięcie nie polegało na egzystencjalnym unicestwieniu, jak należałoby to zinterpretować, opierając się na koncepcji C. Schmitta, lecz na bezdyskusyjnym i absolutnym wyeliminowaniu z polityki. Zagrożenie, które stwarza swoją działalnością, stanowić ma zaś źródło dalszej integracji społeczeństwa w ramach drugiej grupy, której centralnym ośrodkiem jest właśnie ta partia. Podemos w koncepcji swoich twórców miała zatem stanowić jądro i kanalizację rozczarowania polityką. Negacja zarówno jej formy, jak i stylu uprawiania stanowiła jeden z najważniejszych elementów postulowanej bipolarności. Kluczowym czynnikiem umożliwiającym określenie różnicy pomiędzy politykami a obywatelami jest postrzeganie roli tych pierwszych. Kryterium to oprócz można na koncepcji polityki jako zawodu oraz polityki jako powołania Maxa Webera: „[Z] polityki jako zawodu żyje ten, kto usiłuje uczynić z niej stałe źródło dochodów – [dla] polityki ten, kto tego nie robi”⁴. „Kaście” przypisane zostaje traktowanie polityki jako zawodu oraz jako główne źródło swoich dochodów. Wskazywane jest to również jako główne źródło korupcji wśród hiszpańskich działaczy. Przeciwstawiane jest to podejściu, które przypisywane jest drugiej zbiorowości skoncentrowanej wokół Podemos – traktowaniu polityki jako powołania, gdzie potencjalne zyski nie przeważają nad działalnością polityczną.

Postulowana przez Podemos bipolarność przybiera jednakże charakter pozorny, co nie jest wynikiem oficjalnego przekazania jego członków, lecz realnej działalności na scenie politycznej. Forsowany przez ugrupowanie silny antagonizm pomiędzy dwiema zbiorowościami, którego celem jest wyeliminowanie grupy przeciwnika, w rzeczywistości bliższy jest koncepcji agonizmu, zaproponowanej przez Chantal Mouffe. Dla prowadzonego badania kluczowe są zwłaszcza dwa elementy wprowadzonego przez nią rozwiązania. Pierwszy to zastąpienie eliminacji przez rywalizację w ramach demokratycznych zasad obowiązujących w państwie. W koncepcji C. Schmitta wróg podlegał zneutralizowaniu na skutek rozwiązań siłowych. Chantal Mouffe zastępuje tę opcję zaakceptowaniem reguł i wyznaczników rywalizacji politycznej. Oznacza to, że przystępując do konfrontacji grupy, stają się nie swoimi wrogami, lecz przeciwnikami:

podczas gdy antagonizm jest typem relacji my/oni, charakteryzującej się tym, że strony są wrogami, którzy nie dzielą punktów odniesienia, agonizm jest relacją my/oni, w której

³ C. Schmitt, *Pojęcia polityczności*, [w:] C. Schmitt, *Teologia polityczna i inne pisma*, Warszawa 2012, s. 256.

⁴ M. Weber, *Polityka jako zawód i powołanie*, Warszawa 1998, s. 64.

z kolei strony, będąc świadome niemożliwości zaistnienia racjonalnego rozwiązania dzielącego je konfliktu, uznają jednocześnie prawomocność swoich przeciwników⁵.

Jak zostanie wykazane według oficjalnej retoryki Podemos, „kasta” sama w sobie nie ma prawa do funkcjonowania w polityce. Przekaz ten pozostaje jednakże w sprzeczności z tym, że jego członkowie, w tym również lider Pablo Iglesias, uznali prawomocność swoich przeciwników, podkreślając wielokrotnie, iż to PP jest ich głównym przeciwnikiem politycznym. Oznacza to, że nadali tej partii prawa, których oficjalnie się im odmawia – do rywalizacji o władzę. Całkowita eliminacja PP czy PSOE z polityki, zgodnie z głoszonymi przez Podemos postulatami, stanowiłaby jednocześnie eliminację czynnika służącego określeniu tożsamości partii. Ugrupowanie to definiuje bowiem zarówno zasadność swojego istnienia, jak i postulatów w opozycji do partii należących do „kasty”. Usunięcie tego elementu pozbawiłoby ideę partii zasadności. Ponadto już samo włączenie się w walkę o władzę wiąże się z zanegowaniem założenia o akceptacji rozwiązań stworzonych przez partie „kasty”. Podemos zaangażował się bowiem w działalność polityczną zgodnie z obowiązującymi zasadami, wypracowanymi w ciągu wielu lat przez rządy PP i PSOE.

Drugim elementem, na który wskazuje Mouffe, jest rywalizacja pomiędzy poszczególnymi zbiorowościami o hegemonię swojej wizji rzeczywistości politycznej. W tym współzawodnictwie „[...] chodzi o możliwość decydowania o samym systemie, któremu stara się nadać nie uniwersalne, a właściwe sobie i oczekiwane cechy”⁶. Podemos zaprzecza swojemu zaangażowaniu w spory ideologiczne, kreując się na partię przekraczającą narzucane przez taki podział ramy. Jednocześnie zaś, wchodząc w konflikt z PSOE na temat funkcjonowania i programu partii lewicowych, angażuje się bezpośrednio w rywalizację o dominację w tej sferze. W tym momencie zanegowaniu ulegają ustanowione wcześniej kryteria podziału, które koncentrują się na innych niż ideologiczne czynnikach.

Tożsamość Ruchu 15-M jako prąródło specyfiki Podemos

Tożsamość zbiorowa, jaka ukształtowała się w czasie Ruchu 15-M, jest jednym z kluczowych elementów dla zrozumienia specyfiki Podemos. Jego lider, Pablo Iglesias, określił wręcz swoją partię jako spadkobierców tego ruchu⁷. Niezbędne jest zatem na-

⁵ Ch. Mouffe, *Polityczność. Przewodnik Krytyki Politycznej*, Warszawa 2008, s. 35.

⁶ Ł. Młyńczyk, *Między kreatywnością a próżnowaniem. Polityczność dwóch typów idealnych*, Warszawa 2015, s. 161.

⁷ [EFE], *Pablo Iglesias reivindica a Podemos como el „movimiento heradero” del 15M*, www.eldiario.es [21.06.2015].

kreślenie przyczyn jego powstania oraz charakterystyki działalności. Szczególną uwagę poświęcić należy również uformowanemu w jego czasie miasteczku w centrum Madrytu, określanemu jako *AcampadaSol*. Tożsamość należy zaś rozumieć za Manuelem Castellssem jako „proces konstruowania sensu na podstawie pewnego atrybutu kulturowego lub powiązanego zbioru artykułów kulturowych, któremu/którym przyznaje się pierwszeństwo przed innymi źródłami sensu”⁸. Jak zauważa P. Zerka, spośród trzech wymienionych przez hiszpańskiego socjologa typów tożsamości Ruch 15-M najlepiej interpretować w kontekście tożsamości projektu. Zdaniem Castellsa, „pojawia się [ona – przyp. aut.], gdy aktorzy społeczni na podstawie dostępnych im materiałów kulturowych budują nową tożsamość, która redefiniuje ich pozycję w społeczeństwie, a czyniąc to, dążą do transformacji całej struktury społecznej”⁹.

Ruch 15-M, określaný również jako *Los Indignados*, czyli „Oburzeni”, był społeczną odpowiedzią na działalność polityków związaną z kryzysem gospodarczym, obniżającą się jakość życia, rosnące bezrobocie oraz korupcję na każdym szczeblu administracyjnym. Dodatkowym impulsem dla „oburzonych” stało się tak zwane *ley Sinde*, czyli ustawa odnosząca się do własności intelektualnej w Internecie¹⁰ i to właśnie zmiany tego prawa dotyczyły pierwsze protesty. Niejako na przekór politykom koncentracja na systemowych aberracjach odbywała się za pomocą Internetu, a konkretnie sieci społecznościowych, takich jak Facebook czy Twitter. Demonstracje, które odbyły się 15 maja 2011 r. w różnych miastach Hiszpanii pod jednym hasłem: „No somos mercancías en manos de políticos y banqueros” („Nie jesteśmy towarem w rękach polityków i bankierów”), były bezpośrednią, pozytywną odpowiedzią na manifest wystosowany przez twórców portalu *Democracia Real Ya*¹¹. W czasie tych protestów przełamaniu uległy tradycyjne podziały na lewicę i prawicę, w zgromadzeniach uczestniczyli bowiem reprezentanci każdej opcji, dodatkowo silnie zróżnicowani wiekowo (choć należy zaznaczyć, że dominującą rolę odgrywali ludzie młodzi). Moment ten wskazać można jako jeden z fundamentalnych dla przyszłej bipolarności kreowanej przez Podemos. Zakłada się, że właśnie te wydarzenia zapoczątkowały obecny w dyskursie kolejnych lat rozdźwięk pomiędzy interesami i oczekiwaniami obywateli w stosunku do polityków a ich realną działalnością. Stanowisko to wyrażane w licznych hasłach, takich jak „No les vote” („Nie głosuj na nich”) czy „No nos representan” („Nie reprezentują nas”), ukazywało rozczarowanie społeczeństwa dotychczasowym sposobem uprawiania polityki oraz jej jakości. Jak pisze Manuel Castells:

⁸ M. Castells, *Siła tożsamości*, Warszawa 2009, s. 21.

⁹ *Ibidem*, s. 24.

¹⁰ M. Fuster Morell, *De la Ley Sinde a la de Propiedad Intelectual: menos libertad en la red, ¿menor movilización?*, www.eldiario.es [22.06.2015].

¹¹ *La manifestación de “indignados” reúne a varios miles de personas en toda España*, www.elpais.com [21.06.2015].

[...] kryzys był skutkiem systemu kapitalistycznego, a odpowiedzialność za jego wybuch ponosiły banki. Jednakże politycy wszystkich ugrupowań, partie, parlamenty i ich rządy były wspólnikami bankierów, ponieważ przekładali ich interes ponad dobro reprezentowanych obywateli. W ruchu panowało powszechne przekonanie, że politycy żyją we własnym, zamkniętym, uprzywilejowanym świecie, obojętni na potrzeby narodu, że manipulują wynikami wyborów i ordynacją wyborczą, aby utrzymać się przy władzy jako klasa polityczna¹².

Linia graniczną nie były zatem podziały ideologiczne, lecz przynależność do dwóch grup: uprzywilejowanych polityków lub uciśnionych obywateli. *Los Indignados* budowali i umacniali ten rozdźwięk przez kolejne miesiące swojej aktywności, zwłaszcza dzięki funkcjonowaniu wspomnianego wcześniej obozu, założonego na placu Puerta del Sol.

Stworzone w centralnym punkcie Madrytu miasteczko swój początek zawdzięcza grupie 40 osób, które zdecydowały się pozostać tam na noc po zakończeniu demonstracji. Dzięki mediom społecznościowym informacje o tej akcji w stosunkowo krótkim okresie dotarły do wielu mieszkańców Madrytu. W poniedziałek, 16 maja, na placu zgromadziło się około tysiąca osób, do piątku zaś liczba ta wzrosła do blisko 28 tysięcy¹³. Zgromadzenie, które początkowo było wyłącznie spotkaniem kilkudziesięciu ludzi dyskutujących o swoich planach, przekształciło się systematycznie w zorganizowane miasteczko, podzielone na odpowiednie segmenty. Stworzono 1) tematyczne grupy, opracowujące zagadnienia i postulaty dotyczące poszczególnych dziedzin, przekazywane w dalszej kolejności do publicznej dyskusji na zgromadzeniu (*asamblea*) oraz 2) komisje odpowiedzialne za poszczególne elementy funkcjonowania „obozu”. Zgromadzenie miało charakter otwarty, co oznaczało, że każdy mógł się do niego przyłączyć czy też wygłosić swoje zdanie na dany temat¹⁴. Podkreślając tę cechę, 20 maja *asamblea* wystosowała manifest, w którym przedstawione zostały najważniejsze postulaty jej uczestników. Należały do nich między innymi: zmiana prawa wyborczego (przykładowo wprowadzenie otwartych list wyborczych), koncentracja na fundamentalnych prawach zagwarantowanych obywatelom w Konstytucji (prawo do godnych warunków życia, zmiana prawa hipotecznego), reforma zasad pracy klasy politycznej, reforma prawa pracy, zamknięcie centrali nuklearnych i koncentracja na naturalnych źródłach energii, transparentność finansowania partii politycznych oraz realna partycypacja obywateli we władzy¹⁵.

¹² M. Castells, *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu*, Warszawa 2013, s. 128.

¹³ J.L. Sanchez, *Los primeros 40 del Sol*, www.eldiario.es [21.07.2015].

¹⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=8Ds7b3pboW> [21.07.2015].

¹⁵ *¿Qué propone el Movimiento 15M? El programa político de los indignados*, www.movimientoto15m.org [21.07.2015].

Postulaty te oraz sposób organizacji obozu stały się jedną z najbardziej charakterystycznych cech całego Ruchu. Horyzontalna, otwarta struktura umożliwiającą przyłączenie się każdej jednostki nie aspirowała jednakże do sformalizowania i upolitycznienia poprzez utworzenie partii politycznej. Ponadto zgromadzeni w jej ramach ludzie nie podejmowali akcji politycznych, nie wydawali swoim członkom dyspozycji odnośnie do głosowania w wyborach. Sytuacja taka wzbudzała stosunkowo duże poparcie Hiszpanów, którzy samo zaistnienie *Los Indignados* uważali za słuszne i uzasadnione¹⁶. *Acampada Sol* zakończyła się po 28 dniach, jednakże podstawowe założenia dotyczące działalności przeniesione zostały na mniejsze jednostki, które w dalszym ciągu spotykały się w celu dyskusowania i omawiania rozwiązań poszczególnych problemów Hiszpanii. Kontynuowano, choć z mniejszym natężeniem, organizowanie demonstracji. Także działalność serwisów społecznościowych nie została zakończona – *hashtags* takie jak *#spanishrevolution* (jedne z przewodnich), odwołujące się do głównych haseł Ruchu, w dalszym ciągu funkcjonują w sieci. Zorganizowanie i natężenie działalności „Oburzonych” z czasem uległo jednakże osłabieniu. Wydaje się zatem, że elementy, które początkowo stanowiły o jego sile, czyli horyzontalność i brak sformalizowanych struktur, przyczyniły się do jego rozprężenia, jednakże nie całkowitego zaniknięcia. Jak zauważa Paweł Zerka:

[...] Ruch 15-M, w pierwszym okresie skupiony na proteście i „okupowaniu” placów, przeszedł głęboką przemianę, koncentrując się z czasem na budowie lokalnych sieci i tworzeniu konstruktywnego programu. Istnienie ruchu zdążyło głęboko wryć się w publiczną świadomość, dzięki czemu niepotrzebne stały się już masowe akcje okupowania placów¹⁷.

Bazując na powyższej charakterystyce, wyróżnić można kilka cech charakteryzujących ukształtowanej tożsamości. Zalicza się do nich m.in. horyzontalną strukturę grupy, dualizm obywatela – politycy, bezpartyjność oraz pokojową formę protestów i zgromadzeń otwartych na dyskusję¹⁸. Dążenie do transformacji, które w swojej definicji sygnalizuje Castells, ulegało swojej ewolucji. W początkach swojego istnienia uczestnicy Ruchu jedynie piętnowali formę ukształtowanej struktury i wyrażali życzenie jej zmiany. Dopiero w późniejszym okresie, wraz z rozwojem Ruchu można mówić o dążeniu poprzez swoją działalność do realnego przeobrażenia panującej sytuacji. Jako kluczowy element można jednakże wskazać zasygnalizowany w początkowej fazie rozwoju Ruchu podział my/oni, czyli obywatele/politycy, skonstruowany wokół odmiennej od obecnej wizji polityki w Hiszpanii. Zbiorowość ta, zgrupowana na podstawie identyfikacji z tymi

¹⁶ M. Castells, *Sieci oburzenia...*, s. 121-123.

¹⁷ P. Zerka, *Hiszpański Ruch 15-M: tożsamość projektowa in statu nascendi*, www.kolegia.sgh.waw.pl [23.07.2015].

¹⁸ *Ibidem*.

przesłankami, automatycznie weszła zatem w relację konfliktu ze zdefiniowaną jako antagonistyczną zbiorowością polityków. Założenie dotyczące przede wszystkim braku reprezentatywności oraz niskiej jakości polityki uważanej za domenę skorumpowanych polityków skonfrontowane zostało z wysoką aktywnością obywateli, transparentnością oraz otwartością podjętych przez nich działań.

Tożsamość, jaka ukształtowała się w ramach Ruchu, nie miała jednakże w założeniu monopolizacji społeczeństwa. Jej otwarta formuła nie narzucała dychotomicznego podziału. Oznacza to, że nie dzieliła zbiorowości wzdłuż linii politycy kontra Oburzeni. *Los Indignados* byli jedną z form sprzeciwu w stosunku do ówczesnej polityki, z której jako obywatele czuli się wykluczeni. Uczestnictwo w protestach stanowiło zaś zaprzeczenie tego stanu.

15-M *spiritus movens* formowania Podemos

Impulsem dla rozwoju i ukształtowania się partii Podemos był opublikowany w styczniu 2014 r. manifest *Mover ficha: convertir la indignación en cambio político* („Krok naprzód: przekształcenie oburzenia w zmianę polityczną”). Jego autorami była grupa osób powiązanych z różnymi dziedzinami życia, m.in. filozof Santiago Alba Rico, poeta Jorge Riechmann, aktor Alberto San Juan, profesor ekonomii Bibiana Medialdea, prawnik Jaume Asens oraz profesorowie nauk politycznych Raimundo Viejo Viñas i Juan Carlos Monedero z silnie zaangażowanego w zainicjowany projekt Uniwersytetu Madryckiego¹⁹. Opublikowany manifest dotyczył wystawienia w odbywających się w maju wyborach do Parlamentu Europejskiego kandydatów, którzy reprezentowali by idee głoszone przez Ruch Oburzonych. Zdaniem autorów:

w nadchodzących wyborach do Parlamentu Europejskiego niezbędna jest kandydatura, która poświęci się fali społecznego oburzenia, która okryła świat. Cieszy nas rozwój sił lewicowych, jednakże jesteśmy świadomi konieczności uczynienia czegoś więcej, aby umożliwić wprowadzenie zmian, których potrzebujemy²⁰.

Konieczność ta odnosiła się do unikaniego dotychczas zaangażowania politycznego. Jednocześnie manifest nadawał nowej inicjatywie konkretną nazwę, nawiązującą do słynnego hasła Baracka Obamy: „Yes we can”. W ostatnich zdaniach opublikowanego

¹⁹ J.L. Sánchez, A. Gil, *Pablo Iglesias prepara su candidatura a las europeas: “Me han pedido que dé un paso”*, www.eldiario.es [25.07.2015].

²⁰ „En las próximas elecciones al Parlamento Europeo es necesario que haya una candidatura que se ofrezca a la ola de indignación popular que asombró al mundo. Nos alegramos del avance de las fuerzas de la izquierda, pero somos conscientes de la necesidad de hacer algo más para poner en marcha los cambios que necesitamos”, *Mover ficha: convertir la indignación en cambio político*, www.eldiario.es [25.07.2015].

dokumentu autorzy sugerują, iż „na ulicach nieustannie powtarza się «Tak, można» [*<Si, se puede>* – przyp. aut.]. My mówimy «Możemy» [*«Podemos»* – przyp. aut.]”²¹. Na spotkaniu w jednym z madryckich teatrów 17 stycznia „Podemos” został zaprezentowany jako ruch społeczny, dwa miesiące później zaś zarejestrowano go jako partię polityczną²².

Twórcy partii od początków jej istnienia podkreślali powiązania z Ruchem 15-M, jednakże stanowczo zaznaczali, że nie są *stricte* jego upartyjnioną wersją. Miguel Urban, jeden z założycieli Podemos, opisując motywy, jakie kierowały inicjatorami, twierdził, iż wszystko zaczęło się od dyskusji na temat tego, że „15-M otworzył okno możliwości politycznych, które teraz należałoby skanalizować”²³. Również Íñigo Errejón, szef kampanii wyborczej do PE w 2014 r., podkreślał znaczenie tego ruchu dla powstania nowego ugrupowania: „Nie jesteśmy 15-M, aczkolwiek nie byłibyśmy możliwi bez niego”²⁴. Ta kanalizacja energii społecznej, wypracowanej w czasie Ruchu Oburzonych, miała polegać na przekształceniu jej w „narzędzie, które będzie czymś więcej niż tylko aktywnym społeczeństwem”²⁵. Jediną jego formą było zaś stworzenie partii, która umożliwiałaby obywatelom maksymalne włączenie się do rywalizacji politycznej. Jak podkreślał jeden ze współzałożycieli ugrupowania, Juan Carlos Monedero: „jesteśmy upolitycznieniem ich [15-M – przyp. aut.] argumentów”²⁶. Retoryka ta z upływem czasu uległa jednakże zmianie. Element powiązań z Ruchem 15-M nieustannie pojawiał się w debatach i dyskusjach dotyczących tej partii, jednakże w 2015 r. uległ swoistej radykalizacji. Swobodne nawiązania i odwołania do spuścizny dokonań *Los Indignados* zastąpione zostały przez sformułowania, że „Podemos jest najlepszą reprezentacją polityczną Ruchu Oburzonych. Udało się nam skonkretyzować część [jego – przyp. aut.] elementów niezbędnych do zmiany”²⁷. Odwołanie się do komponentów tożsamościowych wypracowanych w ramach tego Ruchu wydaje się zatem kluczem do zrozumienia nie tylko specyfiki tej partii, ale także przyczyn jej sukcesu.

²¹ *Mover ficha...*

²² *Podemos, el proyecto de Pablo Iglesias, formaliza su inscripción como partido en el registro del Ministro del Interior*, www.europapress.es [24.07.2015].

²³ P. Ortega Dolz, *Las cuatro esquinas de Podemos*, www.elpais.com [24.07.2015].

²⁴ V. Gutiérrez Calvo, C. Pérez-Lanzac, *Un partido sin carnés y en construcción*, www.elpais.com [24.07.2015].

²⁵ G. Tecé, *Pablo Iglesias (Podemos): “El 15-M nos enseñó que no se puede pedir certificados de pureza ideológica”*, www.lamarea.com [24.07.2015].

²⁶ *Podemos: “Somos la politización de los argumentos del 15M”*, www.lavanguardia.com [24.07.2015].

²⁷ *Pablo Iglesias: “En Podemos hemos sido capaces de concretar parte de los elementos del cambio del 15-M”*, www.lasexta.com [24.07.2015].

Proces kreowania bipolarności

Jak zostało zaznaczone w początkach opracowania, przyjmuje się, że Podemos w swojej retoryce forsuje koncepcję opartą na antagonizmie, którą na poziomie teorii można oprzeć na podziale przyjaciel/wróg, gdzie ten drugi stanowi realne zagrożenie dla egzystencji pierwszego. Zbiorowa tożsamość, jaka odgrywa elementarną w tym przypadku rolę, opiera się na rozróżnieniu wykreowanym w czasie działalności Ruchu 15-M. Jego uczestnicy postrzegali polityków jako grupę działającą wyłącznie w celu realizacji partykularnych interesów, stanowiącą przeciwieństwo dla obywateli. Włączenie tego podziału do swojego przekazu pozwala członkom Podemos na przełamywanie dotychczasowego rozdziału hiszpańskiej sceny politycznej na lewicę i prawicę poprzez wprowadzanie nowego zróżnicowania. Posługując się wprowadzonymi wcześniej kategoriami polityki jako zawodu oraz polityki jako powołania, można przyjąć, że sklasyfikowani jako członkowie „kasty” politycy zaliczają się do kategorii pierwszej i traktowani są jako wrogowie, natomiast członkowie i sympatycy Podemos – do drugiej. W przeciwieństwie do otwartej formuły, jaka wykreowana została podczas działalności Ruchu 15-M, ugrupowanie to dokonuje podziału wykluczającego funkcjonowanie pluralizmu tożsamości. Pomiędzy obywatelami a członkami Podemos postawiony zostaje znak równości, analogicznie dzieje się tak w przypadku członków PP, PSOE czy Ciudadanos w stosunku do pojęcia kasty.

„Kasta” jest jednym z podstawowych słów w dyskursie Podemos. Stosowane przez Pablo Iglesiasa w jego programie „La Tuerka” jeszcze przed powstaniem partii w stosunkowo krótkim czasie stało się znakiem rozpoznawczym ugrupowania. W jednym z wystąpień w ramach kampanii wyborczej do Parlamentu Europejskiego w 2014 r. Pablo Iglesiasa pojęcie to użyte zostało dla rozróżnienia „normalnych ludzi”, którzy nie mają konta w Szwajcarii ani deklarowanych majątków w wysokości 40 tysięcy euro, oraz „kasty”, czyli polityków, którzy takimi bogactwami dysponują²⁸. Termin ten jest zatem sprecyzowaniem i bezpośrednim określeniem ludzi, przeciwko którym protestowali *Los Indignados*. Zdaniem Pablo Iglesiasa:

hiszpańska kasta pokazała, że prócz tego, że są skorumpowani, są także beużyteczni. [...] Ludzie rozumieją, iż wszystkie wielkie partie są takie same. Coś się zmieniło. Widzimy jak zapełniają się nasze spotkania i jesteśmy pod wrażeniem uczestnictwa. Za każdym razem jest więcej ludzi, którzy rozumieją, iż nie możemy pozostawić polityki w rękach kasty [...]. Kasta polityczna i ekonomiczna, która nami rządzi, doprowadziła nas do katastrofy²⁹.

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=g--DQAHoLwU> [24.07.2015].

²⁹ P. Machuca, *Pablo Iglesias (Podemos): "falta gente joven y sobra casta política y económica"*, www.huffingtonpost.es [24.07.2015].

Iglesias, umieszczając Podemos po stronie zwykłych obywateli na konwencji po ogłoszeniu wyników wyborów do PE (w których Podemos uzyskało 5 mandatów), stwierdził, że

przegraliśmy te wybory. Wygrało je PP. To nie jest powód do zadowolenia. W dalszym ciągu będzie przybywało bezrobotnych, a Merkel będzie kontynuować wdrażanie środków przeciwko obywatelom [...] Naszym celem jest nieustannie się rozwijać aż do usunięcia PP i PSOE, aby mieć przyzwoity rząd, w którym żadna siła finansowa nie jest ponad prawami ludzi³⁰.

Celem podkreślenia swojej solidarności z obywatelami i podkreślenia różnicy pomiędzy reprezentantami „ludu” a członkami „kasty” wszyscy eurodeputowani Podemos zostali zobowiązani do przyjmowania z pensji wyłącznie wysokość trzykrotnej pensji minimalnej, pozostała kwota miała być zaś przekazywana na działalność partii lub działalność NGO³¹.

Sformułowania takie jak „usunięcie PP i PSOE” czy „bezużyteczność kasty” wpisywały się w forsowaną koncepcję dotyczącą ich eliminacji z hiszpańskiej polityki. Jednocześnie zaś należy zauważyć, że znaczna część wypowiedzi nie tylko Pablo Iglesiasa, ale również pozostałych polityków tego ugrupowania odwoływały się pośrednio lub bezpośrednio do działalności Partii Ludowej oraz Hiszpańskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej i polegały na budowaniu kontrastu pomiędzy „kastą” a Podemos. W związku z tym założenie dotyczące konieczności ich funkcjonowania w polityce celem określenia tożsamości ugrupowania wydaje się zasadne. Jednocześnie zaś nieguje to przekaz samej partii dotyczący usunięcia partii rządzących.

O zakorzenieniu nowej typologii i jej znaczeniu w dyskursie Podemos, w szczególności zaś Pablo Iglesiasa, świadczyć może przykład pochodzący nie ze świata polityki, lecz ze świata gier. W 2014 r. dwójka mieszkańców Madrytu stworzyła grę *Casta Wars* (nawiązanie w tytule do *Star Wars* nie było przypadkowe), którego głównym protagonistą jest właśnie lider Podemos. Użytkownicy gry mogą likwidować polityków sklasyfikowanych przez Podemos jako członkowie kasty za pomocą lasera w oczach Pablo Iglesiasa. Opis gry jest również niezwykle wymowny:

Użyj piorunującego wzroku Pablo Iglesiasa, lidera Podemos, aby zmierzyć się z politykami KASTY. Baw się obelgami i najbardziej znanymi cytatami polityków takich jak Esperanza Aguirre, Ana Botella, Mariano Rajoy oraz innych członków kasty podczas atakowania ich piorunującym spojrzeniem Pablo Iglesiasa³².

³⁰ *Lo que cobrarán los eurodiputados de Podemos en Estrasburgo*, www.elconfidencialdigital.com [24.07.2015].

³¹ L. Gómez, M. Kender, *“Ganó el PP; mañana seguirá habiendo máa parados y deshaucios”*, www.elpais.com [24.07.2015].

³² <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.chaotickingdoms.pabloiglesias&hl=es> [24.07.2015].

Narracja była na bieżąco dostosowywana do aktualnej sytuacji politycznej (dodawanie nowych bohaterów, przeciwko którym „walczy” Iglesias, czy nowych rodzajów broni, wszystko jednakże oparte na charakterystyce jego działalności). Twórcy zapowiedzieli również, nawiązując do podstawy swojej gry, czyli sagi *Gwiezdne Wojny*, że kolejna część zatytułowana zostanie *Casta Wars: La casta contraataca* (*Wojny kasty: Kasta kontratakuję*), której głównymi bohaterami będą członkowie „kasty” walczący z przedstawicielami Podemos³³.

Podkreślaniu różnicy pomiędzy kreowanymi grupami służy również konstrukcja struktury partii, w której duży nacisk położony jest na oddolną działalność wszystkich jej członków. Decyzja dotycząca strukturyzacji działalności sama w sobie nadaje kreowanej bipolarności cechy pozorowości, oznacza bowiem dostosowywanie się do wymogów i zasad rywalizacji politycznej, które *notabene* są przez partię negowane. Pomimo bezpośrednich odwołań do rozwiązań wypracowanych w czasie *Acampada Sol* kluczowe znaczenie mają szczeble, których konstrukcja jest analogiczna do struktur takich partii jak PP czy też PSOE.

Konstrukcja partii opiera się na tzw. *círculos*, czyli kręgach. Ich koncepcja, zaczerpnięta z funkcjonujących w czasie *Acampada Sol* zgromadzeń i grup pracy, opisana została przez P. Iglesiasa niedługo po ogłoszeniu projektu „Podemos”. Jego zdaniem jest to narzędzie, które umożliwia przekazanie władzy z powrotem w ręce obywateli,

punkt w sieci konstruowanej na rzecz jedności, zmiany oraz demokratycznego „pęknięcia”. Grupa, której zdaniem dramatyczną sytuację, w której żyjemy, można naprawić tylko za pomocą wszystkich obywateli: nie możemy w dalszym ciągu ufać tym, którzy doprowadzili nas do tej tragicznej sytuacji³⁴.

Círculo cechował się otwartością, mógł w nim bowiem uczestniczyć każdy, nawet członek innej partii – jedynym wymogiem była identyfikacja z celami Podemos i dążenie do rozprzestrzenienia się ich idei³⁵. Nie istniały wymogi formalne poza podaniem maila kontaktowego, jako że sieć (podobnie jak w przypadku Oburzonych) była głównym narzędziem kontaktów pomiędzy członkami kręgu³⁶. Jego rola i sposób organizacji ewoluowały wraz z ewolucją samej partii, konkretnie zaś po pierwszym zgromadzeniu generalnym Podemos, jakie odbyło się w listopadzie 2014 r., wciąż jednakże pozostając elementarną jednostką konstruującą partię. *Círculos* nie mogły się dublować – każda „jednostka” (miasto, dzielnica, ulica) mogła tworzyć wyłącznie jeden krąg. Konieczne stało się również ich zgłaszanie do centrali oraz uformowanie struktur (wskazanie osób odpowiedzialnych za finanse, kontakty z innymi kręgami, organizację

³³ A.M. Nimo, *La guerra de las castas ha comenzado*, www.elmundo.es [24.07.2015].

³⁴ P. Iglesias, *Círculos Podemos*, www.blogs.publico.es [24.07.2015].

³⁵ *La cuadratura de los círculos*, www.elpais.com [24.07.2015].

³⁶ L. Gómez, C. Pérez-Lanzac, *Los círculos del desconecto*, www.elpais.com [24.07.2015].

prac etc.). Na wzór procesu odbywającego się w czasie *Acampada Sol* konkretna grupa zajmuje się wskazanymi problemami z wybranego segmentu (zatrudnienie, zdrowie, równość etc.), opracowując projekty ich rozwiązania. Następnie przekazuje je grupie koordynującej, która poddaje je pod obrady zgromadzeniu ogólnemu, czyli wszystkim członkom danego kręgu³⁷.

Włączenie się do rywalizacji politycznej wymagało dostosowania się do warunków i wymogów rywalizacji politycznej w Hiszpanii. Dlatego też założyciele partii zdecydowali się na sprecyzowanie i wypracowanie odpowiedniego modelu funkcjonowania partii. Odpowiednie decyzje zapadły w czasie wspomnianego powyżej pierwszego Zgromadzenia Generalnego (*Asamblea Ciudadana „Si, se puede”*). W głosowaniu nad kluczowymi dla przyszłości ugrupowania decyzjami mogli wziąć udział wszyscy obywatele, którzy do określonego dnia zapisali się poprzez stronę internetową partii (*inscritos*). Sieć stała się głównym narzędziem decyzyjnym – ze względu na liczbę uczestników (w pierwszym zgromadzeniu możliwość głosu miało blisko 250 tysięcy osób) przyjęto formułę głosowania przez Internet³⁸.

Jako najważniejszy organ decyzyjny wybrano Zgromadzenie Obywateli (*Asamblea Ciudadana*), które zbierać się będzie raz na trzy lata (z opcją częstszych zgromadzeń nadzwyczajnych), decydując m.in. o kierunku rozwoju organizacji, konstruowaniu list wyborczych czy składzie osobowym poszczególnych organów. Mogą w nim uczestniczyć wszystkie osoby zapisane na stronie internetowej, jednakże warto zaznaczyć dwie cechy charakterystyczne tego rozwiązania. Po pierwsze bycie *inscrito* nie jest równoznaczne z członkostwem w partii, po drugie zaś wiekiem granicznym dla tego typu uczestnictwa jest 14 lat (podczas gdy członkowie muszą być pełnoletni)³⁹. Specyfika ta w znaczny sposób poszerza liczbę potencjalnych uczestników zgromadzeń.

Drugim w kolejności organem jest Rada Obywatelska (*El Consejo Ciudadano*) składająca się z 81 członków: Sekretarza Generalnego, który przewodniczy jej obradom, 17 sekretarzy generalnych Podemos w każdej ze Wspólnot Autonomicznych, 63 członków wybranych przez Zgromadzenia z zachowaniem zasady równości płci. Rada ma charakter wykonawczy względem decyzji podjętych na Zgromadzeniu, odpowiada również za rozwój partii w jej poszczególnych sektorach. Jej członkowie opracowują m.in. strategie i kampanie wyborcze, prowadzą studia analiz, odpowiadają za funkcjonowanie Podemos w sieci oraz w prasie⁴⁰.

³⁷ <http://podemosalcorcon.info/2014/06/29/organigrama-del-circulo-podemos-alcorcon> [24.07.2015].

³⁸ F. Manetto, *Podemos corona a Pablo Iglesias para liderar la pugna al bipartismo*, www.elpais.com [24.07.2015].

³⁹ *#claroquepodemos. Borrador de principios organizativos*, www.podemos.info [24.07.2015].

⁴⁰ *Ibidem*.

Kolejnym organem w strukturze Podemos jest Sekretarz Generalny, którego zadaniem jest polityczna i instytucjonalna reprezentacja partii oraz dbanie o wewnętrzną jedność i spójność. Jest on wybierany przez Zgromadzenia Ogólne na okres trzech lat⁴¹.

Ostatnim elementem w konstrukcji centralnej partii jest Komisja Gwarancji Demokracji (*La comisión de garantías democráticas*), której członkowie czuwają nad przestrzeganiem praw członków ugrupowania oraz „zapisanych”, a także zasad obowiązujących w Podemos⁴².

Ukształtowana na powyższych zasadach partia Podemos przeciwstawia się skostniałym strukturom pozostałych ugrupowań. Wskazuje się, że w pierwszym decyzyjności znajduje się po stronie obywateli, nie zaś *stricte* członków konkretnej partii, jak dzieje się to w przypadku przykładowo PP i PSOE, gdzie *notabene* o kluczowych rozstrzygnięciach decydują tzw. baronowie.

Pozorny charakter bipolarności

Na przełomie kwietnia i maja 2015 r. w Podemos doszło do pierwszego, aczkolwiek znamiennego kryzysu. Wtedy to ze wszystkich pełnionych funkcji oraz członkostwa w ugrupowaniu zrezygnował jeden z jego założycieli, uważany za głównego ideologa, Juan Carlos Monedero. Za główny powód swojego odejścia podał rozczarowanie obecną sytuacją i konstrukcją partii. Jego zdaniem:

poprzez permanentny kontakt z tym, co chcemy zwalczyć czasem dzieje się tak, że stajemy się podobni do tych, których chcemy zastąpić [...]. Podemos wpadło w ten typ problemów, ponieważ koncentruje się na spotkaniach w wąskim kręgu, ponieważ jedna minuta w telewizji lub pokazanie czegoś, co cię wyróżnia, jest ważniejsze niż grupowa strategia [...]. Dla polityków partii najważniejszym celem jest obecnie wejście do polityki, przez co wchodzą w grę wyborczą i stają się zakładnikami tego, co najgorsze w państwie⁴³.

Krytyka ta koncentruje się *stricte* na dwóch elementach, które nadają kreowanej przez Podemos bipolarności charakter pozorny: 1) ukształtowanie się decyzyjnego „silnego jądra” w strukturach partyjnych oraz 2) wejście do rywalizacji politycznej według obowiązujących w niej zasad. Do wymienionych komponentów należy dodać trzeci, którym jest realne odejście od propagowanego podziału, w którym ideologia nie stanowi nadrzędnej wartości. Przyjmuje się bowiem, pomimo zaprzeczeń ze strony lidera, że Podemos w rzeczywistości dąży do sytuacji, w której uzyska status jedyne realnego reprezentanta lewicy.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ F. Manetto, *Modedero critica con amargurala estrategia política de Podemos*, www.elpais.com [27.07.2015].

Podemos wywodzi się z akademickiego środowiska lewicowego i w jego działalności można dostrzec przejawy rywalizacji o hegemonię wśród przedstawicieli hiszpańskiej lewicy. Zarówno Pablo Iglesias, jak i Juan Carlos Monedero czy Iñaki Errejon mieli osobiste doświadczenia dotyczące funkcjonowania rządów lewicowych w Ameryce Południowej. Ponadto już na początku kształtowania się partii, w styczniu 2014 r., w procesie uczestniczyła Izquierda Anticapitalista. Wielu jej członków, jak np. Teresa Rodriguez czy Miguel Urban, odgrywa zaś obecnie czołowe role w funkcjonowaniu ugrupowania. Ze względu na duże zaangażowanie, w 2015 r. podjęto decyzję o zmianie formy działalności. Zrezygnowano ze statusu organizacji politycznej, by w kolejnym kroku stać się integralną częścią Podemos⁴⁴. Na początku formowania ugrupowania starano się także (nieskutecznie) o utworzenie wspólnej listy z partią Izquierda Unida, w której P. Iglesias działał jako doradca i konsultant⁴⁵.

Stosunek P. Iglesiasa do PSOE i sekretarza generalnego tego ugrupowania, Pedro Sáncheza, był zawsze krytyczny. Lider Podemos oskarżał członków Partii Socjalistycznej o realną obecność w grupie, którą określał jako kastę. Wkrótce po wyborach lokalnych zapowiedział, że jego partia nie wejdzie do żadnego z rządów formowanych przez członków tego ugrupowania. Negocjacje mogą natomiast zostać podjęte, jeśli PSOE zmieni swoje podejście i strategię działania o 180 stopni⁴⁶. Ostatecznie porozumienie pomiędzy tymi dwoma partiami podpisane zostało m.in. w regionie Castilla-La Mancha. Było to możliwe, gdyż partia P. Sáncheza dokonała zdaniem P. Iglesiasa wymaganej przemiany, opowiadając się przeciwko korupcji i cięciom socjalnym. Jednocześnie zaś zaznaczył, że Podemos do podjętych rozmów przystąpił z takiej samej pozycji, jaką miał do tej pory⁴⁷. Zasugerował zatem, iż to nie jego ugrupowanie, lecz główna partia lewicowa w Hiszpanii dążyła do dostosowania się do postawionych wymogów. To zaś mogło służyć pokreśleniu dominującej pozycji ugrupowania P. Iglesiasa wśród reprezentantów lewicy. Zdaniem politologa Pablo Simona strategia taka wynika z tego, że celem Podemos nie jest *stricto* wygranie wyborów, ale zastąpienie na scenie politycznej Partii Socjalistycznej: „Jeśli zastąpią PSOE, to będzie ich wygrana”⁴⁸. Jak można zauważyć, forsowana koncepcja dotycząca przełamania podziałów ideologicznych na rzecz rozróżnienia na kastę i obywateli, koncentruje się w rzeczywistości na walce

⁴⁴ [F.M.], *Izquierda Anticapitalista deja de ser un partido para unirse con Podemos*, www.elapais.com [27.07.2015].

⁴⁵ M. Hernandez, *Podemos pide tiempo a IU antes de negociar un pacto de acuerdo*, www.elmundo.es [27.07.2015].

⁴⁶ <http://www.rtve.es/noticias/20150528/iglesias-podemos-no-entrara-ningun-gobierno-presidido-candidato-socialista/1152160.shtml> [27.07.2015].

⁴⁷ A. Carvajal, *Pabl Iglesias celebra el cambio de relación con PSOE: “Ahora se puede hablar”*, www.elmundo.es [27.07.2015].

⁴⁸ F. Manetto, *Podemos: el rápido viaje ideológico hasta la socialdemocracia*, www.elpais.com [27.07.2015].

o 1) hegemonię własnej koncepcji lewicy w Hiszpanii oraz 2) dominację tejże wizji w państwie.

Elementem nadającym bipolarności charakter pozorny jest również struktura na szczycie centralnym. Kręgi wydają się spełniać i realizować założenie o aktywizacji społecznej na najniższym poziomie i stanowią pewien rodzaj innowacji w zakresie działania ugrupowań. Konstrukcja, jaka została przyjęta na pierwszym Zgromadzeniu Ogólnym, wpisuje się jednakże w dotychczasowy model funkcjonowania hiszpańskich partii. Wydaje się, że realna władza w ugrupowaniu sprawowana jest przez wąskie grono osób najbliższych związanych z Iglesiasem. Już samo tak silne zogniskowanie uwagi na wyłącznie jednym członku partii, który stanowi praktycznie o jej sukcesie, nasuwa dwie konkluzje. Po pierwsze działalność Pablo Iglesiasa można porównać do znaczenia Mariano Rajoya w PP, Pedro Sáncheza w PSOE czy Albery Riverę w Ciudadanos. Wszyscy oni piastują funkcje sekretarzy generalnych i wszyscy są „twarzami” danego ugrupowania. W tym przypadku jednakże koncepcja opisanej wcześniej gry Casta Wars wydaje się słuszna, albowiem ze względu na koncentrację wyłącznie na osobie lidera wydawać się może, że walkę z kastą o zmianę w hiszpańskim systemie prowadzi wyłącznie Pablo Iglesias. Spostrzeżenie to prowadzi do kolejnego, którym jest pytanie: czy zaktywizowani i zorganizowani w ramach Podemos obywatele są w stanie dążyć do realizacji celów partii w przypadku potencjalnego wycofania się dotychczasowego lidera? Wewnątrz partii pojawiły się bowiem głosy krytyki dotyczące sposobu jej organizacji i sposobu głosowania w prawyborach do Kortezów⁴⁹.

Podsumowanie

Jak zostało wykazane w opracowaniu, założenie o bipolarności jest silnie zakorzenione w projekcie i zasadach funkcjonowania Podemos. Jego koncepcja, sprowadzona do silnego antagonizmu pomiędzy grupą „kasty” oraz grupą „obywateli”, przybiera jednakże w rzeczywistości charakter pozorny. Przejawia się to m.in. w kreacji wroga, do którego eliminacji oficjalnie się dąży, jednak w rzeczywistości nie można go usunąć. Również budowa struktur partyjnych, które w oficjalnym założeniu mają maksymalizować udział obywateli w procesie decyzyjnym, jest kompilacją rozwiązań społecznych oraz wypróbowanych i funkcjonujących wiele lat rozwiązań politycznych. Ta swoista próba pogodzenia postulatów z koniecznością włączenia się do rywalizacji politycznej skutkuje nie tworzeniem nowej jakości, lecz adaptacją do panujących zasad. Argumentem za pozornym charakterem bipolarności jest również spór pomiędzy

⁴⁹ Chodzi o zasadę konstruowania list z osobami ubiegającymi się o kandydaturę, w której okręgiem wyborczym jest cały kraj, zob. P. Machuca, *Podemos vota a sus candidatos en unas primarias marcadas por las críticas internas*, www.huffingtonpost.es [27.07.2015].

Podemos a PSOE, który określić można jako konflikt o dominującą wizję lewicy w Hiszpanii. W przedstawionym kontekście uzasadnione jest zatem stwierdzenie, że koncepcja dwubiegowości w postulowanej przez Podemos formie ulega negacji.

Literatura

- #claroquepodemos. Borrador de principios organizativos, www.podemos.info [24.07.2015].
- [EFE], *Pablo Iglesias reivindica a Podemos como el „movimiento heradero” del 15M*, www.eldiario.es [21.06.2015].
- [F.M.], *Izquierda Anticapitalista deja de ser un partodo para unirse con Podemos*, www.elapis.com [27.07.2015].
- ¿Qué propone el Movimiento 15M? El programa político de los indignados, www.movimiento15m.org [21.07.2015].
- Carvajal A., *Pabl Iglesias celebra el cambio de relación con PSOE: “Ahora se puede hablar”*, www.el-mundo.es [27.07.2015].
- Castells M., *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu*, Warszawa 2013.
- Castells M., *Siła tożsamości*, Warszawa 2009.
- Fuster Morell M., *De la Ley Sinde a la de Propiedad Intelectual: menos libertad en la red, ¿menor movilización?*, www.eldiario.es [22.06.2015].
- Gómez L., Kender M., *“Ganó el PP; mañana seguirá habiendo máa parados y deshaucios”*, www.elpais.com [24.07.2015].
- Gómez L., Pérez-Lanzac C., *Los círculos del desconecto*, www.elpais.com [24.07.2015].
- Gutiérrez Calvo V., Pérez-Lanzac C., *Un partido sin carnés y en construcción*, www.elpais.com [24.07.2015].
- Hernandez M., *Podemos pide tiempo a IU antes de negociar un pacto de acuerdo*, www.elmundo.es [27.07.2015].
- <http://podemosalcorcon.info/2014/06/29/organigrama-del-circulo-podemos-alcorcon> [24.07.2015].
- <http://sjp.pwn.pl/doroszewski/biegun;5413279.html> [27.07.2015].
- <http://www.rtve.es/noticias/20150528/iglesias-podemos-no-entrara-ningun-gobierno-presidido-candidato-socialista/1152160.shtml> [27.07.2015].
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.chaotickingdoms.pabloiglesias&hl=es> [24.07.2015].
- <https://www.youtube.com/watch?v=8Ds7b3pboW> [21.07.2015].
- <https://www.youtube.com/watch?v=g--DQAHoLwU> [24.07.2015].
- Iglesias P., *Círculos Podemos*, www.blogs.publico.es [24.07.2015].
- La cuadratura de los círculos*, www.elpais.com [24.07.2015].
- La manifestación de “indignados” reúne a varios miles de personas en toda España*, www.elpais.com [21.06.2015].
- Lo que cobrarán los eurodiputados de Podemos en Estrasburgo*, www.elconfidencialdigital.com [24.07.2015].
- Machuca P., *Pablo Iglesias (Podemos): “falta gente joven y sobra casta política y económica”*, www.huffingtonpost.es [24.07.2015].
- Machuca P., *Podemos vota a sus candidatos en unas primarias marcads por las críticas internas*, www.huffingtonpost.es [27.07.2015].
- Manetto F., *Modedero critica con amargurala estrategia política de Podemos*, www.elpais.com [27.07.2015].
- Manetto F., *Podemos corona a Pablo Iglesias para liderar la pugna al bipartismo*, www.elpais.com [24.07.2015].
- Manetto F., *Podemos: el rápido viaje ideológico hasta la socialdemocracia*, www.elpais.com [27.07.2015].

- Młyńczyk Ł., *Między kreatywnością a próżnowaniem. Polityczność dwóch typów idealnych*, Warszawa 2015.
- Mouffe Ch., *Polityczność. Przewodnik Krytyki Politycznej*, Warszawa 2008.
- Mover ficha: *convertir la indignación en cambio político*, www.eldiario.es [25.07.2015].
- Nimo A.M., *La guerra de las castas ha comenzado*, www.elmundo.es [24.07.2015].
- Ortega Dolz P., *Las cuatro esquinas de Podemos*, www.elpais.com [24.07.2015].
- Pablo Iglesias: *“En Podemos hemos sido capaces de concretar parte de los elementos del cambio del 15-M”*, www.lasexta.com [24.07.2015].
- Podemos, el proyecto de Pablo Iglesias, formaliza su inscripción como partido en el registro del Ministro del Interior*, www.europapress.es [24.07.2015].
- Podemos: “Somos la politización de los argumentos del 15M”*, www.lavanguardia.com [24.07.2015].
- Sánchez J.L., Gil A., *Pablo Iglesias prepara su candidatura a las europeas: “Me han pedido que dé un paso”*, www.eldiario.es [25.07.2015].
- Sánchez J.L., *Los primeros 40 del Sol*, www.eldiario.es [21.07.2015].
- Schmitt C., *Pojęcia polityczności*, [w:] C. Schmitt, *Teologia polityczna i inne pisma*, Warszawa 2012.
- Słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 2002.
- Tecé G., *Pablo Iglesias (Podemos): “El 15-M nos enseña que no se puede pedir certificados de pureza ideológica”*, www.lamarea.com [24.07.2015].
- Weber M., *Polityka jako zawód i powołanie*, Warszawa 1998.
- Zerka P., *Hiszpański Ruch 15-M: tożsamość projektowa in statu nascendi*, www.kolegia.sgh.waw.pl [23.07.2015].

Kreowanie pozornej bipolarności jako elementarny komponent działalności Podemos

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest analiza specyfiki funkcjonowania partii Podemos w kontekście zjawiska bipolarności. Zakłada się, że kreowanie w hiszpańskiej polityce układu sił politycznych, opartego na dwóch odmiennych grupach – obywatelach i „kaście”, stanowi fundamentalny czynnik determinujący charakterystykę ugrupowania oraz metody jego działalności. Przyjmuje się, że elementem kształtującymi tego typu specyfikę jest oparcie strategii politycznej na adaptacji tożsamości wypracowanej przez Ruch 15-M oraz silnym antagonizmie. Jednocześnie zaś zauważyć można, że bipolarność Podemos przybiera charakter pozorny, co z kolei jest wynikiem systematycznego dostosowywania się do standardów funkcjonowania partii w życiu politycznym.

Creating apparent bipolarity as an elementary component of activity of Podemos

ABSTRACT

The purpose of this article is to analyze the specifics of the functioning of the party Podemos in the context of the phenomenon of bipolarity. It is assumed that the creation of the Spanish policy of political forces, based on two different groups - citizens and “caste” is a fundamental factor in determining the characteristics of a group and methods of its activities. It is assumed that the elements shaping this type of specificity is to base a political strategy on the adaptation of identity developed by the Movement 15-M and the strong antagonism. At the same time it can be observed that the bipolarity of Podemos becomes a sham, which in turn is the result of a systematic adaptation to the standards of functioning of the party in the political life.